

Н.В. Гунчак

Інститут підприємництва та перспективних технологій
Національного університету “Львівська політехніка”

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТОРГІВЛІ ЛІСОПРОДУКЦІЄЮ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМІСІЇ ООН ТА ОСНОВИ РОЗШИРЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЛІСОВІЙ ГАЛУЗІ

© Гунчак Н.В., 2010

На основі дослідження проаналізовано зовнішньоекономічну діяльність країн регіону Європейської економічної комісії(ЄЕК) ООН. Визначено основні проблеми та чинники, які зумовили цю ситуацію. Запропоновано першочергові заходи щодо стабілізації та покращення експортних можливостей субрегіонів.

Ключові слова: лісова торгівля, ринок лісопродукції, попит, імпорт, експорт, країни-члени ЄЕК ООН, споживання лісових товарів, зовнішньоекономічна діяльність.

CURRENT TRENDS IN THE TIMBER TRADE OF ECE COUNTRIES AND THE PRINCIPLES OF EXTERNAL ECONOMIC ACTIVITY EXTENSION IN THE FORESTRY SECTOR

The article based on research analyzed foreign trade of the region the United Nations Economic Commission for Europe. The main issues and factors that led to this situation are defined. An immediate measures to stabilize and improve export opportunities subregions are offered.

Keywords: timber trade, timber market, demand, import, export, member countries of the UNECE, the consumption of forest products, foreign trade activities.

Постановка проблеми. Однією з умов ефективного функціонування економіки будь-якої країни в інтеграційних умовах є здійснення її суб'єктами господарювання експортної діяльності, оскільки саме за рахунок експорту зміцнюються та розширюються міжнародні відносини, створюються додаткові прибутки, покращується платіжний баланс тієї чи іншої країни.

Експорт є структуроутворювальним чинником, стимулятором економічного зростання на базі міжнародної спеціалізації, антициклічним засобом для подолання кон'юнктурного падіння економіки. Збереження і розширення експортного потенціалу є головним пріоритетом економічного розвитку [1].

Проте, враховуючи сьогоденні умови, спостерігаються значні негативні зміни у всіх галузях світової економіки, зокрема і лісовому секторі. Економічна криза відчутно вплинула на ринок лісових товарів членів Європейської Економічної Комісії ООН, яка включає 56 країн Європи, Центральної Азії і Закавказзя, а також США, Канаду та Ізраїль, де зосереджено 42 % лісів планети, 60 % – виробництва, 57 % – споживання, 77 % – експорту і 70 % – імпорту загальносвітового обсягу виробів із деревини і паперу [2].

Актуальність дослідження європейського ринку лісопродуктів зумовлена необхідністю постійного моніторингу та аналізу тенденцій розвитку внаслідок коливання показників зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування та розвитку світового ринку лісопродукції досліджували такі науковці, як С. А. Генсірук, Я. Я. Дяченко, І. М. Синякевич, Т. Ю. Туниця, О. В. Максимець, С. В. Розвод, А. М. Вічевич, О. В. Мамаєв.

Цілі статті. Мета статті полягає у проведенні аналізу нинішньої ситуації на ринку лісопродукції країн ЄЕК ООН: 1) аналіз сучасного стану ринку; 2) формулювання причин негативних явищ на ринку; 3) пошук перспективних шляхів розширення зовнішньоекономічної діяльності у лісовій галузі.

Дослідження ґрунтується на узагальненні основних показників зовнішньої торгівлі лісових товарів європейського регіону та прийнятті оптимальних рішень.

Основний матеріал дослідження. Потреба у лісопродукції на світовому ринку формується під впливом багатьох чинників, а саме: розвитку деревообробної та целюлозно – паперової промисловостей, пошкваллення діяльності будівельної галузі (за рахунок зростання обсягів житлового будівництва), використання деревини як джерела енергії та екологічно чистого палива тощо. Проте, сьогодні спостерігається різке зниження попиту на лісові товари, яке не фіксували на ринках лісопродукції ще з часів першої нафтової кризи 1970-х років. Головною причиною спаду обсягів споживання лісових товарів стало скорочення дерев'яного домобудування при тому, що саме будівельна галузь є основним споживачем продукції лісового сектора. Якщо проаналізувати ситуацію зі споживання лісопродукції в регіоні ЄЕК ООН (табл. 1), то слід зазначити, що протягом 2006 та 2007 років у країнах Європи та СНД тенденція є позитивною, на відміну від Північної Америки та регіону, загалом. У 2008 р. обсяг споживання скоротився на 5,9, 12,7 та 8,5 % відповідно у країнах Європи, Північній Америці та взагалі по регіону ЄЕК ООН, і лише для країн СНД характерне зростання, хоча й нижчими темпами, ніж за попередній період, – у 3,2 %. Проте, це не заварило зниженню загального обсягу споживання для досліджуваного регіону (рис. 1).

Таблиця 1

Споживання лісових товарів у регіоні ЄЕК ООН, 2005–2008 рр.*

Субрегіон	Споживання лісових товарів									
	2005		2006		2007			2008		
	м ³ УНД	м ³ УНД	відхилення		м ³ УНД	відхилення		м ³ УНД	відхилення	
			+/-	%		+/-	%		+/-	%
Європа	612013	628578	+16565	+2,7	657119	+28541	+4,5	618609	-38510	-5,9
в тому числі: ЄС-27	549858	566084	+16226	+3,0	589909	+23825	+4,2	553374	-36535	-6,2
СНД	63065	68993	+5928	+9,4	76909	+7916	+11,5	79389	+2480	+3,2
Північна Америка	69657	682428	-14143	-2,0	639330	-43098	-6,3	558448	-80882	-12,7
Регіон ЄЕК ООН	1371649	1380000	+8351	+0,6	1373358	-6642	-0,5	1256446	-116912	-8,5

Примітка. УНД – умовний обсяг нетесаної деревини.

* Розрахунки проведено за джерелом [2].

Круглий ліс є тим лісовим товаром, який користується неабияким попитом на ринку лісопродуктів. У 2008 р. загальний обсяг вивезення круглого лісу в Європі знизився на 6,6 %, а споживання на 7,8 % (табл.2). Найбільший спад характерний для країн-споживачів: Німеччини, Швеції, Фінляндії. У Німеччині споживання скоротилося на 16, 5 % у зв'язку з поваленням лісів руйнівними ураганами, проте саме цій країні вдалося зайняти передові позиції на ринку європейських виробників лісопродукції.

Протягом 2008 та 2009 років економічна фортуна не посміхалась і Фінляндії. Тут лісопилінь та целюлозні підприємства тимчасово призупинили свою діяльність, а деякі заводи покинули

ринкову арену взагалі. Підґрунтям цього були високі затрати на деревинну сировину та послаблена кон'юнктура ринків паперу, фанери та пиломатеріалів. Висока собівартість пиляного лісу у Фінляндії та невелике співвідношення обмінного курсу національної валюти щодо шведської крони також негативно вплинули на промисловість країни. Всі ці аспекти породили низьку конкурентоспроможність на відміну від Росії, Швеції та країн Східної Європи. Уряд Фінляндії з метою стимулювання лісовласників до збільшення об'єму лісозаготівель вирішив надати тимчасові податкові пільги щодо продажу колод, заготовлених в період квітень – серпень 2008 року. У липні 2008 р. влада прийняла ще один закон про оподаткування, згідно з яким 50 % продажу лісоматеріалів в період з квітня до кінця 2009 р. вільні від оподаткування. Протягом 2010 року неоподатковувану частку продажу тут передбачали у розмірі 25 %, сподіваючись, що це допоможе лісозаготівельній галузі повернутись на свої позиції.

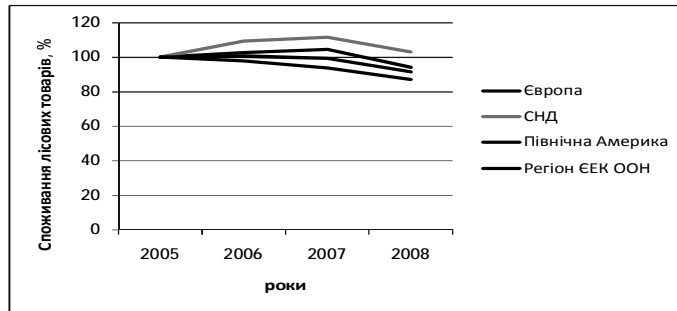

Рис. 1. Споживання лісових товарів у регіоні ЄЕК ООН

Таблиця 2

Баланс круглого лісу в Європі, 2007–2008 рр. (тис. м³)

Показник	2007	2008	Зміни	
			тис. м ³	%
Вивезення	509 424	475 878	-33 546	-6,6
Імпорт	72 266	58 356	-13 910	-19,2
Експорт	43 095	37 832	-5 263	-12,2
Сальдо торговельного балансу	-29 172	-20 525	-8 647	...
Видиме споживання	538 596	496 403	-42 193	-7,8
В тому числі ЄС-27:				
Вивезення	462 489	429 248	-33 241	-7,2
Імпорт	66 284	54 399	-11 885	-17,9
Експорт	38 598	34 376	-4 222	-10,9
Сальдо торговельного балансу	-27 687	-20 023	-7 664	...
Видиме споживання	490 176	449 270	-40 906	-8,3

Джерело: База даних ТІМБЕР ЄЕК ООН / ФАО, 2009 р.

У субрегіоні СНД обсяг лісозаготівель скоротився на 7,3 % – це найнижчий показник за період з 2004 р., який зумовлений млявою кон'юктурою ринку (табл. 3).

У країнах, які володіють найбільшою часткою лісових ресурсів, а це Росія, Україна та Білорусія, обсяг вивезення ділового круглого лісу хвойних порід скоротився приблизно на 15 %.

У 2008 році в Росії було заплановано ввести в дію нове експортне мито на круглий ліс у розмірі до 80 %, що становило б мінімально 50 євро за м³. Проте, цей план реалізувався лише частково у 2009 р. – 25 %, тобто від 15 євро за м³ продукції кругляку (уряд ще досі не може

прийняти остаточне рішення щодо митного контролю експорту лісотоварів). Тут скорочуються обсяги вирубки лісу на 20 %, заготівлі ділової деревини – приблизно на 15 %. У зв'язку із зменшенням попиту на 1/3 частину всіх лісопродуктів Росії, перенасиченням складів запасами деревини, скороченням видимого споживання продукції експортна діяльність країни визнано незадовільною. Але, починаючи з другої половини 2009 р., ситуація на російському ринку лісових товарів дещо набуває позитивних тенденцій.

Таблиця 3

Баланс круглого лісу в СНД, 2007–2008 рр. (тис. м³)

Показник	2007	2008	Зміни	
			тис. м ³	%
Вивезення	234 894	209 290	-25 604	-10,9
Імпорт	912	873	-39	-4,3
Експорт	54 225	41706	-12 519	-23,1
Сальдо торговельного балансу	53 313	40 883	-12 430	-23,4
Видиме споживання	181 581	168 457	-13 124	-7,2

Джерело: База даних ТІМБЕР СЕК ООН / ФАО, 2009 р.

Україна представлена як член СНД у руслі європейського ринку не дуже конкуренто-спроможною продукцією лісового сектора економіки, проте є одним з найбільших експортерів серед європейських країн. Основні споживачі української деревної продукції – це Угорщина, Туреччина, Словаччина, Німеччина, Польща, Італія. Хоч і хвиля кризи була неминучою, за останні п'ять років відстежується сталий показник за експортом, який становить приблизно 20 % від загальної заготівлі деревної продукції. Щороку за терени країни вивозять ліс на суму близько 272 млн. дол. США, проте нелегальна частка невідома. Експорт з України деревини й виробів з неї в січні 2010 р., порівняно з даними за січень 2009 р., зріс на 32,6% і становив 45 879,8 тис. дол. Імпорт в Україну цієї продукції становив 11 978 тис. дол., що на 16,5 % більше, ніж у січні 2009 року. Що стосується паперової маси (на той самий період часу відносно січня 2009 року), то її експорт з України зріс більше, ніж у двічі, становлячи 79,1 тис. дол., а імпорт цієї продукції в Україну – зріс на 97,7% і сягнув 5104,5 тис. дол. [5].

Лісовиробнича діяльність 2008 р. у Північній Америці показала невтішні остаточні результати. Обсяг заготівлі ділового круглого лісу зменшився на 11 % і показує найнижчий показник за 20 років – 337 млн. м³, попит на балансову деревину і пиловник характеризується спадом. У Канаді лісозаготівля теж опускається до низького рівня. Відносно 2007 року вивезення круглого лісу, як видно з табл. 4, теж скоротилося – на 13,5 % .

Таблиця 4

Баланс круглого лісу в Північній Америці, 2007–2008 рр. (тис. м³)

Показник	2007	2008	Зміни	
			тис. м ³	%
Вивезення	619 227	535 758	-83 469	-13,5
Імпорт	7 527	6 291	-1 236	-16,4
Експорт	13 884	13 371	-513	-3,7
Сальдо торговельного балансу	6 358	7 080	+722	+11,4
Видиме споживання	612 869	528 678	-84 191	-13,7

Джерело: База даних ТІМБЕР СЕК ООН/ФАО, 2009 р.

Величезних втрат лісовій торгівлі даного субрегіону завдала нестабільність щодо постачання деревної сировини на підприємства целюлозно-паперової промисловості, що зумовлено природними катаклізмами – ураганами та сильними зливами.

Результати аналізу показали, що усі країни регіону ЄЕК ООН протягом 2007–2008 рр. перебували у стані економічної рецесії, внаслідок чого відстежується падіння обсягів виробництва та заготівлі лісопродукції. Порівняльний аналіз основних показників зовнішньої торгівлі свідчить про те, що за рахунок насування хвилі фінансово – економічної кризи зовнішньоекономічна діяльність регіону загалом окреслюється від’ємними результатами, але вже в у другій половині 2009 р. кризове падіння в деяких країнах переходить до фази депресії на ринку лісових товарів.

Отже, провівши аналіз сучасних аспектів ринку продуктів лісового господарства країн регіону ЄЕК ООН, перейдемо до визначення базових передумов конкретної ситуації на ринку. На наш погляд, зазначений вище розвиток лісового сектору досліджуваного контингенту, зокрема його зовнішньоекономічна діяльність, стримується перешкодами, які потребують неодмінного вирішення. Посилення процесу регулювання економіки, який би відповідав сучасним тенденціям розвитку світової економіки в післякризовий період, вимагатиме формування і реалізацію стратегії експортної політики для всіх країн – членів регіону. Відповідна розробка може суттєво зміцнити рамки збалансованості зовнішньоекономічної політики, посилити подальший розвиток експортного потенціалу країн ЄЕК ООН, та зумовити потужний поштовх до досягнення пріоритетних позицій на світовому ринку лісопродукції.

Зовнішньоекономічне співробітництво досліджуваних країн у сфері торгівлі лісовими товарами окреслювалось в основному такими тенденціями:

- зниження частки експорту та імпорту товарів лісової галузі у загальному обсязі надходжень регіону;
- звуження кола поставок лісу та виробів з лісу на ринки збуту;
- спад світових цін на лісопродукцію.

Основними причинами негативних тенденцій розвитку досліджуваного об’єкта варто вважати:

1. Дисбаланс макроекономічних показників. Річні реальні темпи зростання основного макроекономічного показника ВВП в регіоні за період 2005–2007 р. становили в середньому 3,2 %, однак у 2008 р. вони зменшились до 1,5 %, а в 2009 р. в кожному субрегіоні показник ВВП займав позицію в межах від – 3,5 до – 5 %. До речі, в європейських країнах з перехідною економікою він у 2 – 3 рази був вищим за відповідний показник у розвинених країнах Північної Америки та Західної Європи. В країнах СНД окреслювалось найбільше зниження росту ВВП: з 8,6 % у 2007 р. до – 5,2 % у 2009 р. – це вдвічі більше, ніж у Євросоні та США. Україна – лідер у цій ситуації – з 8 до -8 % у 2009 р. [3].

2. Стрімке падіння попиту на лісові товари, що було притаманне для всього регіону, за винятком країн СНД. Виникає проблема зі збуту продукції, нові замовлення не надходять, скорочуються обсяги виробництва, в результаті безліч підприємств призупиняють, а то й зупиняють свою діяльність. Все це негативно позначається на експорті.

3. В’ялий характер зовнішньої кон’юнктури ринку та загострення конкуренції на ринку збуту лісопродукції – залишається ті, котрі дозволять собі знизити собівартість продукції (ціни стрімко падають), чим скоротять обсяги прибутків.

4. Диспропорція між виробниками та споживачами продукції (нагромадженням та споживанням), пропозиція перевищує попит. Споживач не може придбати певний вид лісового товару через деякі причини, в результаті виробник залишається без прибутку.

5. Збій у системі грошового обігу. Багато банків і компаній залежали від світових ринків капіталу, які не вистояли на фінансовій арені і їх діяльність була паралізована (Росія, країни Центральної та Східної Європи). Скоротилась сума грошових переказів, які для багатьох країн є елементом національного доходу. Притік капіталу в країни з формуванням ринкової економіки скоротився з 929 млрд. дол. США в 2007 році до 466 млрд. дол. США в 2008 році.

6. Коливання валютних курсів розвинених країн також істотно віддзеркалились на торгівлі лісовими товарами, оскільки у 2008 р. та на початку 2009 р. активізувалося зниження курсу долара США. Протягом періоду 2007–2008 рр. різко падають курси основних світових валют: японської,

російської, канадської, шведської, англійської національних валют та євровалюти по відношенню до американського долара (рис. 2).

Саме активізація викладених вище процесів є головною умовою загострення зовнішньоекономічної співпраці. Безумовно, що протягом останніх двох років уряди країн проводили активну, в межах можливого, роботу з поліпшення ринкового стану, тому показники мають певні тенденції до зростання.

Скажімо, питання відновлення економічного процвітання перебуває у площині часових меж, в очікуванні повернення своєрідної циркуляції грошей, виробництва та переорієнтації на стратегічні проекти.

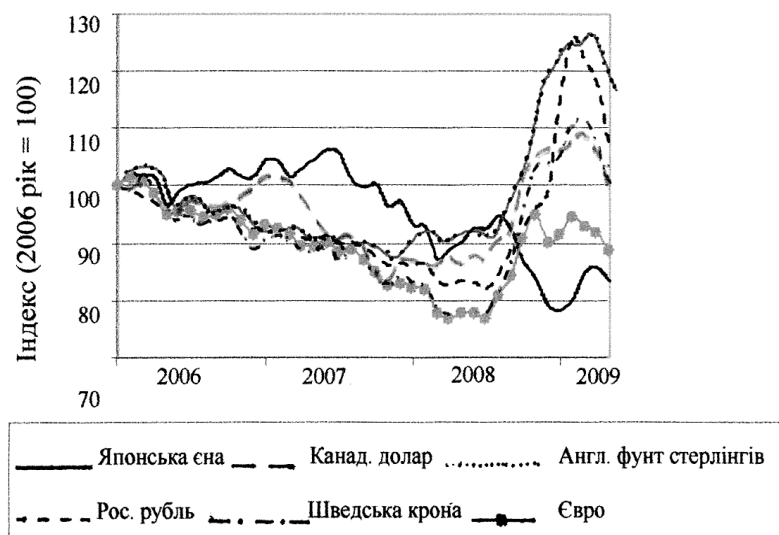

Рис. 2. Обмінні курси національних валют країн по відношенню до долара США, 2006–2009 рр.

Джерела: Міжнародний валютний фонд і ЄЕК ООН, 2009 р.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи матеріал, викладений у статті, можна говорити про необхідність підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності у лісовій галузі. Для кардинальної зміни існуючих тенденцій у сфері торгівлі лісопродукцією необхідно вжити заходи, основними серед яких є:

- створення сприятливого економічного середовища як для виробників, так і споживачів лісопродуктів;
- розроблення програми організації збуту продукції, пошук можливих форм партнерства і співробітництва з країнами – найбільшими споживачами лісотоварів;
- здійснення прогнозно-аналітичних досліджень сучасного стану і пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної діяльності в лісовому секторі;
- концентрація уваги на цінову політику;
- створення якісної системи контролю за експортною діяльністю;
- зменшення залежності від коливання кон’юнктури ринку.

Реалізація вищеперелічених заходів сприятиме подальшому динамічному розвитку зовнішньої торгівлі в середовищі ЄЕК ООН. Було з’ясовано проблеми функціонування світового ринку лісопродукції, подальші дослідження доцільно присвятити розвитку та регулюванню українського ринку лісопродукції.

1. Дишко І. Ю. Конкурентоспроможність вітчизняної лісо продукції: відповідність рівнів якості та витрат вимогам світового ринку / І. Ю. Дишко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8(98).
2. На ринку лісових товарів – затишшя. // Деревообробник. – 2009. – 18–31 серпня (№ 16).
3. ЕЭК ООН/ФАО: Ежегодный обзор рынка лесных товаров, 2008 – 2009 годы, – Нью-Йорк и

Женева: Организация Объединенных Наций, 2009. – 316 с. [Електронний ресурс]. – Доступ з: <http://www.unepce.org/trade/timber>. 4. Якобчук В. М. Світове виробництво і торгівля товарами лісової промисловості / В. М. Якобчук // Міжвідомчий науково – технічний збірник НЛТУ України – Львів:НЛТУ України, 2007. – Вип. 33. 5. [Електронний ресурс].- Доступ з: <http://les.lesprom.com>

УДК 330

Ю.П. Гуменюк

Тернопільський національний економічний університет

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК УНІКАЛЬНОЇ РОБОЧОЇ СИЛИ: ПЕРСПЕКТИВИ МІГРАНТІВ

© Гуменюк Ю.П., 2010

Досліджено феномен сегменту унікальної робочої сили на міжнародному ринку праці. Окреслені умови, значення, місце та перспективи іноземної робочої сили в системі розвитку ринків шоу-бізнесу та професійного спорту.

Ключові слова: шоу-бізнес, рівень людського капіталу, ринок професійного спорту, міжнародна міграція робочої сили, мерітократія, багатовимірний комунікаційний простір, соціальні системи, фінансове дослідження, інтелектуальний капітал, маргінальне середовище високої кінетичної соціальної енергії.

INTERNATIONAL MARKET OF UNIQUE LABOUR FORCE: MIGRANTS PROSPECTS

In the article the phenomenon of segment of unique labor force is explored on international labor-market. Terms, role, place and prospects of foreign labor force, are outlined in the system of development of markets of show-business and professional sport.

Keywords: showbiz, level of human capital, market of professional sport, international migration of labour force, meritocracy, multidimensional of communication space, social systems, financial research, intellectual capital, marginal environment of high kinetic social energy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Тисячі хлопчаків з країн Африки мріють грати у футбол, як Бангура, Е'тоо чи Зідан, виступати на канвасі боксерського рингу, як С. Пітер, Х. Хайд чи А. Ібеабучі, бути купленим Європейським клубом чи укласти контракт із американським промоутером.

Спекуляції на біржах, шоу-бізнес, професійний спорт, адвокатура, пластична і трансплантативна хірургія – ринки, які гарантують високу оплату послуг. Тобто, це сфера надання послуг, яка повнопрофільно функціонує лише у високорозвинених (постіндустріалізованих) країнах. Разом із тим, країни становлення ринку втягуються до зазначеної діяльності ігноруючи закономірності розвитку, що потребує пильної уваги до феномену вітчизняних науковців та бізнесменів, особливо з огляду на «Євро – 2012».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню міжнародного ринку робочої сили присвятили свою діяльність відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема Р. Мандел, П. Кругман, О. Амоша, М. Долішній, Е. Лібанова, М. Матвіїв, В. Брич та ін. Проте, передумови формування,